

Wyrok z dnia 3 kwietnia 2007 r.

II UK 178/06

Umowa dzierżawy zawarta bez zgody sądu opiekuńczego przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych jest nieważna jako przekraczająca zakres zwykłego zarządu i nie podlega konwalidacji na podstawie art. 18 k.c.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 kwietnia 2007 r. sprawy z odwołania Marii K. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w O. o podjęcie wypłaty emerytury, zwrot nienależnie pobranych świadczeń i objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 21 marca 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 21 września 2004 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Opolu zmienił (w wyniku uwzględnienia odwołania wnioskodawczynie Marii K.) zaskarżone decyzje pozwanej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w O. z dnia 23 lutego 2004 r. i przyznał wnioskodawczynie prawo do wypłaty emerytury rolniczej od dnia 28 listopada 2001 r., uznając, iż nie podlegała ona ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 14 maja 2002 r. oraz nie ciąży na niej obowiązek zwrotu pobranych świadczeń w wysokości 10.962,29 zł. Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawczynie była właścicielką gospodarstwa rolnego, które 13 maja 2002 r. wydzierżawiła na podstawie umowy Wojciechowi J. (urodzonemu w dniu 20 sierpnia 1985 r.). Przedstawiciel ustawy dzierżawcy nie wyrażał zgody na zawarcie tej umowy przez małoletniego. Umowę

potwierdził Wojciech J. w dniu 1 marca 2004 r. Ponieważ w chwili zawarcia umowy dzierżawca nie miał pełnej zdolności do czynności prawnych organ rentowy uznał umowę dzierżawy za nieważną, wydając decyzję wstrzymującą wypłaty emerytury wnioskodawczyni, określając obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia i obejmując ją ubezpieczeniem rolniczym od II kwartału 2002 r. W ocenie Sądu Okręgowego, zawarta przez wnioskodawczynię z Wojciechem J. umowa dzierżawy była ważna, skoro po uzyskaniu pełnoletności została przez dzierżawcę potwierdzona, zgodnie z art. 18 § 2 k.c. Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie - art. 28 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) oraz sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału, przez przyjęcie, że wnioskodawczyni pobierała zgodnie z prawem wcześniejszą emeryturę rolniczą, skutecznie wydzierżawiając swoje gospodarstwo małoletniemu wówczas Wojciechowi J.

Wyrokiem z dnia 21 marca 2006 r. [...] Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawczyni, mimo niepodzielenia podstawy prawnej wskazanej przez organ rentowy. Sąd drugiej instancji uznał, że małoletni w dacie zawarcia umowy dzierżawy Wojciech J., zawierając umowę z wnioskodawczynią dokonał czynności prawnej przekraczającej zakres zwykłego zarządu. Na jej dokonanie nie wyrażał zgody sąd opiekuńczy, a z uwagi na jej charakter (czynność prawna przekraczała zakres zwykłego zarządu) również przedstawiciel ustawy nie był uprawniony do wyrażenia zgody na jej zawarcie. W myśl art. 101 § 3 k.r.o. rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu, ani wyrażać zgody na dokonanie takich czynności przez dziecko i wobec tego Sąd orzekł, że zawarta umowa dzierżawy była od początku nieważna, jako sprzeczna z ustawą. Następca zgoda dzierżawcy po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych nie mogła konwalidować bezwzględnie nieważnej umowy. Wobec nieważności zawartej umowy dzierżawy wnioskodawczyni nadal była osobą prowadzącą działalność rolniczą w rozumieniu art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, co powodowało zawieszenie wypłaty emerytury na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy, czyniąc zasadnym żądanie zwrotu świadczenia pobieranego po zawarciu zakwestionowanej umowy.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 101 § 3 k.r.o., poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że umowa dzierżawy zawarta przez małoletniego ograniczonego w zdolności do czynności prawnych była bezwzględnie nieważna i nie mogła być konwalidowana przez małoletniego po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych na podstawie art. 18 § 2 k.c., wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania - tak jak w rozpoznawanej sprawie - (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny). Okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy nie budzą wątpliwości, sporna pozostaje ich ocena w świetle przepisów prawa materialnego. W rozpatrywanej sprawie trafnie Sąd Apelacyjny wskazał, że ocena prawna umowy dzierżawy nie mogła ograniczać się do zastosowania art. 17 i 18 § 2 k.c. na mocy których osoba organiczna w zdolności do czynności prawnej mogła potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych.

Zgodnie z art. 17 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnej zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Umowa dzierżawy, jaką zawarł Wojciech J., w sposób oczywisty przekraczała zakres zwykłego zarządu, natomiast art. 18 k.c. nie ma zastosowania w sytuacjach, gdy do ważności czynności prawnej konieczne jest zezwolenie sądu opiekuńczego (art. 101 § 3, 156 i 178 § 2 k.r.o.). Nie ulega bowiem wątpliwości, że dokonanie zamierzonej czynności - jako przekraczającej zakres zwykłego zarządu - wymagało zezwolenia sądu opiekuńczego, wydanego na podstawie art. 101 § 3 k.r.o. W tych okolicznościach, umowa dzierżawy zawarta w dniu 13 maja 2002 r. była od początku nieważna jako sprzeczna z ustawą i niepodlegała konwalidacji. Podobne stanowisko w zakresie skutku nieważności czynności prawnej, aczkolwiek na gruncie odmiennego stanu faktycznego, zajął Sąd Najwyższy w postano-

wieniu z dnia 15 grudnia 1999 r., I CKN 299/98, (OSNAPiUS 2000 nr 12, poz. 186), wskazując że umowa sprzedaży nieruchomości przez ojca na rzecz małoletniego syna, działającego przez matkę wyłączoną z uprawnienia reprezentowania na mocy art. 98 § 2 pkt 2 k.r.o., jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.) i nie może być potwierdzona przez syna po uzyskaniu przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 18 § 2 k.c.). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, czynność prawna dotycząca majątku małoletniego, dokonana przez przedstawiciela ustawowego bez uprzedniego zezwolenia sądu opiekuńczego wymaganego przez przepisy art. 101 § 3 i 156 k.r.o., jest nieważna i nie może być konwalidowana (zob. też uchwałę Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1961 r., I CO 16/61, OSNCP 1963 nr 9, poz. 187, uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 30 kwietnia 1977 r., III CZP 73/76, OSNCP 1978 nr 2, poz. 19 oraz uchwałę z dnia 4 lutego 1997 r., III CZP 127/ 96, OSNC 1997 nr 5, poz. 50).

Wobec nieważności zawartej umowy dzierżawy, wnioskodawczyni w spornym okresie nie spełniała przesłanek określonych w art. 28 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, a tym samym decyzja organu rentowego o wstrzymaniu wypłaty emerytury z dnia 23 lutego 2004 r. była zgodna z przepisami prawa.

Z tych wszystkich względów, skoro zarzuty skargi okazały się nieuzasadnione, należało orzec jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

=====